

The features of the technologies of the industrial design in the context of the artistic sphere of the decorative-applied art are considered in the article. The technological approaches in the artistic engineering of the industrial products are given. The conditions of the rising of the design samples to the level of the art works are determined. The role of the social transformations in the society and the changes in the objective environment through the use of the design technologies in the industrial production is pointed. It is alleged that the modern development of the civilization, not least determined by the technology' advances of the design work.

The current activities are the design in itself can be called the high-quality technology, deliberately aimed at the transformation of the surrounding human environment in an artificial nature. Spiritual and practical human activity, with its methods, means and forms is guided by the project idea and in the some way already formed ideal.

The aim of this article is to analyze the features of the technologies of the industrial design in the context of the decorative-applied art.

Research methodology. The basis of the study defines the principles of the culturological, artistic and economical analysis.

Results. Referring to the design technology, the manufacturers of the industrial products deal with the artistic sphere, as in the design of the objective environment they are using the plastic and symbolic language of the art, and the design works of the art can be artistic examples in the process of the inheritance.

Novelty. The attempt is made to clarify the specificity of the technologies of the industrial design in the context of the decorative-applied art : due to a combination in the design of art and technology the technical design forms a set of the dominant in the particular cultural and historical period of the certain value orientations in the human life.

The practical significance. The results of the scientific research can be used to further study of the industrial design in the context of the decorative-applied art. This material can be used in the preparation of the lectures in the theory and history of the culture.

Key words: culture, art, design, technology, industrial design, design activities, decorative-applied art.

Надійшла до редакції 11.10.2016 р.

УДК 7.038.6(477) 17

РОЗВИТОК ДИЗАЙНУ В УКРАЇНІ

Бистрякова Валентина Никодимівна, доцент кафедри рисунка та живопису;

Осадча Алла Миколаївна, старший викладач кафедри рисунка та живопису;

Гула Євген Петрович, професор кафедри рисунка та живопису,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ
evgenush.gula@gmail.com

Розглянуті особливості сучасного стану вітчизняного дизайну. Запропоновані визначення дизайну в контексті набуття нового «ноосферного» значення. Проаналізовані еволюційні шляхи розвитку українського дизайну та його зв'язок із мистецтвом. Виявлена кореляція дизайну не лише з культурними та мистецькими традиціями, але й філософією, екологією та іншими галузями суспільного знання. При цьому дизайн розглядається і як загальносвітовий, і як національний феномен. Надана характеристика новітнім проявам дизайну.

Ключові слова: ноосфера, дизайн, екодизайн, екологія, мистецтво, національна культура, розвиток дизайну в Україні, дизайн і глобалізація.

Постановка проблеми. В умовах всесвітньої глобалізації та еволюції техносфери людство підійшло до крапки біфуркації, перетин якої означає планетарний вибір та порушує питання: «Куди йти і як розвиватись» І який вектор руху стане майбутньою цивілізаційною перевагою? В цьому контексті розвинені держави поступово втілюють концепцію «успішного майбутнього», що передбачає гармонізацію людини з природою, покращення якості життя та захист інтересів нащадків. Проте, які б позитивні результати не приносив такий розвиток, необхідно пам'ятати, що він можливий лише в тому випадку, якщо суспільство готове переглянути свої підходи до життя.

У сучасному українському суспільстві провідні позиції посідають проблеми, породжені глобалізацією людства. Дану проблему можна охарактеризувати як необхідність формування нового мислення на державному, соціальному та культурному рівнях. У статті представлена можливість вирішення цього питання завдяки впровадженню новітніх підходів у дизайн. Окреслені в даному дослідженні шляхи розвитку вітчизняного дизайну дають новий напрям, що допоможе сформувати модерний світогляд, пов'язаний з екологією та мистецтвом. Порушені питання повинні висвітлити головні цілі та завдання подальшого розвитку українського суспільства в контексті міжнародної транснаціоналізації. Вирішення поставленої проблеми має практичне значення як у дизайнерській, так і мистецькій діяльності: системі професійної освіти дизайнерів, художників, скульпторів тощо, та цілеспрямованого розвитку на національно-державному рівні ноосферного підходу.

Огляд останніх публікацій. Проблематика розвитку українського дизайну багатогранна та всеосяжна, саме тому наукові розвідки даної тематики мають широкі межі. Дослідники розглядають мистецтвознавчі, філософські,

технічні, освітні та багато інших дизайн-аспектів. Серед великої кількості праць можемо виділити роботи В.Даниленка [7], О.Бойчука, В.Михайленка, В.Пузанова, В.Аронова, С.Чуєва, О.Лагутенка, І.Рижова [13-16] та ін.

Проблематику національної складової вітчизняного дизайну досліджували в своїх роботах Ю.Дяченко, І.Грицюк, О.Гребінник, Н.Сбітнєва [18], О.Гладун, А.Бредихина, В.Косіва, М.Станкевич та ін.

Упродовж останніх років (2016-2017 рр.) до питання теорії й практики дизайну звертався чимало українських науковців – К.Пушкарьова, М.Кочевих [12], Л.Іванова, С.Котлік, С.Малих [9]. За останні два роки були захищені дисертаційні роботи Ю.Бондарчук щодо принципів проектування дитячого ігрового середовища в закладах громадського призначення [2], Г.Брюханової стосовно професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції в Україні [3], Р.Дяченко з формування дизайну інтер'єрів рестораних закладів України [8].

Незважаючи на те, що сьогодні здобуток українського дизайнознавства є досить вагомим, плин вітчизняного політичного життя останніх років та стрімкий розвиток дизайну в розвинутих країнах Європи актуалізує потребу нових досліджень проблематики розвитку сучасного вітчизняного дизайну.

Мета дослідження – аналіз стану сучасного розвитку дизайну в Україні.

Вклад основного матеріалу статті. Звертаючи погляд у майбутнє українського дизайну відмічаємо, що 25 років назад кінцевою метою дизайнерів було створення конструкції та зовнішнього вигляду окремої речі. Сьогодні ж вони повинні постійно пропонувати нові екологічні й філософські цінності, бачення еволюції цивілізації, а не лише модні стильові тенденції. Все гострішою стає потреба переходу вітчизняного дизайну на новий рівень, одним з яких вважаємо ноосферу.

Поняття «ноосфера» запропоновано професором математики Е.Леруа, який трактував її як «мислячу» оболонку, що формується людською свідомістю [11]. Проте саму суть даного явища дослідив та описав В.Вернадський в дослідженні «Наукова думка як планетне явище». Вчений вважав, що ноосфера, це вища стадія еволюції біосфери, становлення якої пов'язане з розвитком суспільства, яке здійснює глибокий вплив на природні процеси: «...у біосфері існує велика геологічна, можливо, космічна сила, планетна дія якої звичайно не приймається до уваги в уявленнях про космос... Ця сила є розум людини, спрямована й організована воля його як істоти суспільної» [6].

Саме таке трактування цивілізаційної ролі людини стимулює сьогодні переосмислення засад українського дизайну, в якому функції речі розуміються вже значно ширше, ніж лише задоволення утилітарних потреб і технічних можливостей часу. Новітня теорія вітчизняного дизайну формує безліч уявлень щодо його особливостей та суті. Погляди діаметральні. Прихильники «rapеgуrize» звеличують дизайн за внесок у поліпшення якості життя, красу модерних технічних форм, графічних та колірних рішень навколишнього середовища, заснованих на використанні новітніх технологій. В цьому ракурсі відзначимо неухильні кроки українського дизайну у міжнародне середовище, піднесення краси національних традицій в сучасних речах. Яскравим прикладом стала перемога вишиванки на міжнародній арені дизайнерського одягу, відмічена світовою пресою, зокрема «The New York Times» та «Vogue», як «всесвітній тренд» [5].

Інші експерти критикують вітчизняний дизайн за агресивно нав'язливу рекламу, поширення примітивного декоративізму та штучне подорожчання вартості товарів за рахунок нав'язування споживачам непотрібних супутніх функцій і деталей обробки. Не зважаючи на світову тенденцію відмови від агресивного дизайну на користь «native advertising», в українському дизайні «aggressive advertising» ще користуються попитом.

Існують також побоювання щодо стрімкого розширення дизайну за межі професіоналізму та перетворення його в субкультуру, яка в своїй основі базується на спрощеному імітуванні модних форм та фірмових брендів. Проте, незважаючи на різнобарв'я поглядів, в одному експерти однакові, український дизайн вступив у нову стадію розвитку та почав набувати нового змісту. Сьогодні вітчизняний дизайн можна визначити як мистецтво компоновання, стилізації та декорування речей в розрізі екологічної проблематики. Універсальність цього явища дозволяє швидко та ефективно «вербувати» його в проблемне коло глобалізації міжнародного середовища, з чіткою фіксацією зміни в дизайні в епоху глобалізації. В цьому контексті точне визначення дизайну дає П.Ренд: «Дизайн – це більше, ніж лише упорядкування та компоновання візуального матеріалу. Дизайн – це привнесення цінностей та змістів, освіта, спрощення, роз'яснення, перетворення, облагороджування, перебільшення, переконання...» [17; 14].

Транснаціональні корпорації: «Kraft Foods», «Nestlé S.A.», «Procter & Gamble» та ін., поширюють дизайнерські вироби по всьому світу, нав'язуючи країнам-споживачам, у т.ч. й Україні, власні правила дизайну. Цей процес значно полегшується завдяки новітнім комп'ютерним технологіям. Вплив цих факторів породжує проблему «стримання» вітчизняного дизайну у єдності зі світовими гуманістичними досягненнями. Також, виникає потреба в нових методах та формах дизайну, які можуть бути протипоставлені дизайну ХХ ст. Шлях розв'язання цих питань закладений в переході до ноосфери.

Сучасний український дизайн повинен стати дизайном навколишнього середовища та гуманістичного досвіду, дизайном соціального контексту. Сам предмет дизайну розширюється до реплікації нових культурних цінностей, проектування соціальних подій, стилю та способу життя. Саме тому його теоретичне підґрунтя складають уже соціально-онтологічні проблеми й ноосферний підхід. Оптимізація соціальної природи та функцій вітчизняного дизайну відбувається за рахунок його науково-культурологічних і мистецтвознавчих моделей, а також філософського дослідження онтолого-пізнавальних проблем. У ноосферному підході роль дизайну повинна спрямовуватися на зменшення глибинного конфлікту людини і індустріального суспільства, подолання «одновимірності» людини, хоча це й суперечить твердженням таких філософів, як Г.Маркузе [10].

Розглянемо напрями розвитку українського дизайну з ноосферної точки зору.

У першу чергу це екологічний шлях, що має стати частиною міжнародного руху «зеленого» дизайну, а саме «environmental» стосовно навколишнього середовища. Це поняття припускає створення продукції, сумісної з навколишнім середовищем, зниження та повне усунення негативного впливу на природу за допомогою використання альтернативних ресурсів та енергії, а також нетоксичних матеріалів. В ідеалі український дизайн повинен відповідати принципу екології «3R»: reduce – reuse – recycle (скорочувати, повторно використовувати, переробляти) [23]. Погодимось із дослідницею В. Рижовою [16], що ефективний шлях до екологізації вітчизняного дизайну (а з ним й промислового виробництва), це застосування біонічного підходу. Вивчення гармонічної структури та форм живої природи дає великий матеріал з проблем екодизайну та допомагає знаходити вдалі рішення. Один із перспективних напрямів сучасного екодизайну, адже він створює для предметно-просторового середовища необмежені можливості. В нашому повсякденні біоніка зустрічається все частіше, і ще довго відіграватиме значну роль, оскільки природна досконала краса та лаконічність є результатом мільярдного історичного розвитку. Перші кроки назустріч українському екодизайну вже зроблені, наприклад у Львові 2016 р. проведена інтерактивна виставка «Переосмислення: вчимося у природи», на якій кожен розділ представляв одну зі стихій, доповнений прикладами з біоніки [20].

В останні роки українські архітектори почали застосовувати більше сучасних еко-технологій для спорудження «зелених будинків», у яких використовується менше опалення, електрики та комунікацій, циркуляція свіжого повітря більш ефективна за рахунок використання екологічно чистих будівельних матеріалів і покращених вентиляційних систем. Обслуговування таких будинків обходиться дешевше, а здоров'я працівників і мешканців лише міцніє. Прикладом такого еко-дизайну є вітчизняний проект «Bionic Hill» [22], перший інноваційний парк в Україні, сучасне наукове містечко. Проект одним із перших в Україні застосував світову екологічну систему сертифікації зеленого будівництва «The Leadership in Energy and Environmental Design» (LEED), покликану мінімізувати вплив забудови на довкілля і здоров'я людей, що досягається шляхом зниження рівня споживання енергетичних та матеріальних ресурсів, підвищення якості будівель і комфорту їх внутрішнього середовища [22]. Важливо, що інноваційний парк залучив провідних експертів у галузі LEED: американську AECOM (проведення попередньої оцінки та надання консультацій) і компанію-сертифікатора ECON [22], що дозволяє вийти українському еко-дизайну на міжнародний рівень. На жаль, сьогодні будівництво парку призупинено, за словами засновника «Bionic Hill» В.Хмельницького «Передбачалося, що великі західні компанії відкриють та дослідять центри, але вони зараз не хочуть заходити в Україну через економічну ситуацію. Немає для кого будувати, немає клієнта» [22].

Отже, незважаючи на певний розвиток еко-дизайну в Україні, зауважимо, що результативність цього процесу залежатиме в першу чергу від підтримки та внутрішньої політики держави. Актуальне це питання є сьогодні, коли європейський вибір України спонукав внутрішню реформацію інститутів та систем всіх ланок життя нашої держави. Такої реформації потребує й вітчизняний дизайн. Існує необхідність створення в країні загальної національної системи дизайну, яка, на наш погляд, повинна містити 3 напрями:

- реформування законодавчої і нормативної бази;
- продовження об'єднання існуючих державних, громадських та приватних дизайнерських організацій; дана проблема, як шлях розвитку вітчизняного дизайну, вже піднімається дослідниками в наукових дискусіях (В.Свірко, А.Рубцов) [19];
- удосконалювання системи дизайн-освіти.

Питання, пов'язані з українською інтелектуальною власністю в реальному повсякденні дають більше запитань ніж відповідей, у всякому разі для самих дизайнерів. Як наслідок, креативні новаторські рішення не забезпечені матеріальними або іншими стимулами з боку соціуму, не існує методик їх економічної оцінки. Саме тому реформування законодавчої та нормативної бази повинно спиратись на успішний досвід розвинених країн, зокрема таких як Нідерланди, Норвегія, Великобританія, Франція та ін. Концентрація уваги повинна зосередитись на європейських і міжнародних еко-вимогах та стандартах. Обов'язковим є прийняття Закону «Про дизайнерську діяльність», першим кроком може стати створення робочої групи з підготовки проекту.

Удосконалення потребує також один з основних законів, що регулює дизайн сферу – «Про авторське право і суміжні права» [1], в якому акцент робиться на музичних, літературних і художніх творах. Тому доцільно статтю «Об'єкти авторського права» доповнити новими об'єктами правової охорони: дизайнерський одяг (перспективна модель), а законодавство – актом, що захищає дизайнерський одяг як об'єкт авторського права. Необхідною складовою майбутнього українського дизайну є також подальша централізація всіх дизайнерських організацій в єдину національну систему та створення в ній нових перспективних напрямів. Зокрема таких, як відкриття молодіжного об'єднання Київської організації Спілки дизайнерів України «ВАРТО» [4], що поєднає вітчизняну молодь через взаємодію, спілкування, вільний обмін думками та ідеями. Її діяльність заснована на творчому співробітництві, культурному зростанні, розвитку нового покоління в сфері дизайну.

Окремою метою національної дизайн-системи повинен стати розвиток національної складової як характеристики українського дизайну в контексті сучасних культурних трансформацій. Національний компонент постійно протягом всієї багатокомпонентної та багатоаспектної історії українського дизайну був важливим елементом її еволюції. Сьогодні національна приналежність у дизайні може бути виражена окремими зображеннями. На жаль, національна символіка зустрічається не так часто, як і відбиття різних типів культур: етнічних, регіональних. У сучасну епоху глобалізації, збереження власної ідентичності та розроблення

концепції розвитку в дизайні має стати державним завданням та вийти на рівень масової культури. На сьогодні потенціал національної традиції як джерела дизайнерської творчості себе не вичерпав, з'явилася потреба в осмисленні відродження базової семантики української культури.

Будування сучасного вітчизняного екологічного дизайну неможливе без творення нового культурного і предметного світу українця. Саме тому нової важливості в професії дизайнера набувають природничі та гуманітарні дисципліни (філософія, культурологія, соціологія, екологія, психологія й ін.), здатні сформувати екологічне мислення майбутніх фахівців, їх екологічну культуру, компетенції. Отже, існує потреба реформаційної корекції системи дизайн-освіти з метою вдосконалювання якості підготовки фахівців у даній сфері. Розглянемо конкретні принципи, на які повинна орієнтуватись освіта майбутнього:

– «випереджальний вплив» на формування потреб суспільства в дизайні як умова вдосконалювання освітніх програм, затребуваності і успішній професійній адаптації випускників;

– безперервність освіти як найважливіший фактор розвитку проектно-культури суспільства, формування широкого спектру дизайнерських кваліфікацій різного рівня та оперативного реагування на зміну потреб соціуму в дизайнерських послугах;

– ефективне партнерство дизайн-освіти з іншими постачальниками освітніх послуг, власниками сучасних технологій та кінцевих споживачів її «продукту» (суспільство, бізнес, влада) як основа високої якості професійної підготовки фахівців сфери дизайну;

– розширення професійних компетенцій випускників, спрямоване на посилення економічної та технологічної підготовки дизайнерів, як умова вбудовування дизайну в ринкову економіку сучасного суспільства;

– актуалізація креативного потенціалу для підвищення якості дизайн-освіти та більш ефективного вбудовування дизайну в економічні й соціокультурні процеси, самовизначення й розвитку корпоративної культури дизайнерів.

Ще одним напрямом розвитку вітчизняного дизайну повинно стати формування художнього світогляду через художнє мислення. Можемо сказати, що засади сучасного дизайну були закладені художниками та архітекторами, які в умовах технічної революції скористались перевагами масового машинного виробництва. Нинішній дизайн вже розглядається як комбінована міждисциплінарна проектно-художня діяльність, яка спираючись на індустріальну основу формує предметний світ людини в усіх сферах життєдіяльності. Різниця між мистецтвом і дизайном стає все менш очевидною. Мистецтво частіше фігурує в дизайнерських журналах, а відомі дизайнери створюють все більше арт-проектів. Яскравим прикладом є відомий арт-проект українського дизайнера Ю.Опанасенка «Inbox Museum of Art» (розсилка повідомлень на e-mail), що дозволяє безкоштовно дізнаватися про нові експонати в кращих музеях світу [21].

Мистецька діяльність вітчизняних художників, архітекторів містить у собі окремий вид діяльності, спрямований на створення незвичайних «авторських» предметів, що відносять до художніх творів, але майстри в них використовують прийоми «indirect design». Тобто декоративність такого об'єкту може бути трансформована, на відміну від функціональних об'єктів, що створюються професійними дизайнерами. Саме тому ноосферний підхід налаштовує дизайнера на конструктивно-художнє мислення: об'єкти можна технічно вдосконалювати і змінювати, зберігаючи стабільним зовнішній вигляд. А це є умовою для входження об'єктів у світову культуру в якості нових базових елементів.

Отже, еволюція соціально-естетичних норм спричинила рух світового дизайну, українського в тому числі, в бік естетизму, коли аналізується як концептуальна, так й символічна складова, співвідношення міри речей та міри людини. Таким чином, під «мистецтвом» сьогодні розуміємо певну діяльність, спрямовану на створення естетично-виразних форм. Те, що раніше було інфінумом мистецтва та дизайну, набуло примарності й умовності, стало можливим завдяки ноосферному підходу.

Розглядаючи *перспективні напрями дослідження*, до них слід віднести наступні:

– прогнозування нових українських дизайнерських розробок і концепцій у найближчому та віддаленому майбутньому;

– аналіз співвідношення національних традицій та еко-новаторства у сучасному дизайні;

– оцінка впливу дизайнерських розробок на розвиток українського культурного життя і виробництва на рівні окремих національних дизайнерських шкіл;

– аналіз зарубіжної фахової літератури з проблематики взаємодії та спільного розвитку міжнародного та вітчизняного інтерактивного дизайну.

Список використаної літератури

1. **Закон України** «Про авторське право і суміжні права» // Відомості Верховної Ради України, 1994. – № 13. – Ст. 64.

2. **Бондарчук Ю. С.** Принципи проектування дитячого ігрового середовища в закладах громадського призначення : автореф. дис. ... канд. миств. : 17.00.07 / Бондарчук Ю. С. ; Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. – Харків, 2017. – 20 с.

3. **Брюханова Г. В.** Професійна підготовка майбутніх фахівців із дизайну друкованої продукції в Україні (60-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Брюханова Г. В. ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ, 2016. – 22 с.

4. **ВАРТО.** – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://varto.org.ua>.
5. **Вишиванка названа трендом літа за версією The New York Times** / Hromadske. – 11.06.2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua>.
6. **Всемирная энциклопедия: Философия** / Гл. научн. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М. : АСТ, 2001. – 1312 с.
7. **Даниленко В. Я.** Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури : монографія / В. Я. Даниленко. – Харків : ХДАДМ : Колорит, 2005. – 243 с.
8. **Дьяченко Р. В.** Формування дизайну інтер'єрів ресторанних закладів України XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. миств. : 17.00.07 / Дьяченко Р. В. ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2016. – 20 с.
9. **Иванова Л. А.** Дизайн в рекламе : монография / Л. А. Иванова, С. В. Котлик, С. В. Малых ; Одес. нац. акад. пищевых технологий. – Одесса : Астропринт, 2016. – 266 с.
10. **Маркузе Г.** Одномерный человек : монография / Г. Маркузе. – М. : Refl-book, 1994. – 368 с.
11. **Ноосфера** / Википедия. Свободная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ru.wikipedia.org>
12. **Пушкарьова К. К.** Матеріалознавство для архітекторів та дизайнерів : монографія / К. К. Пушкарьова, М. О. Кочевих. – Київ : Ліра-К, 2017. – 424 с.
13. **Рижова І. С.** Дизайн як соціальний феномен в історичному контексті філософського дискурсу / І. С. Рижова // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної акад. – 2005. – Вип. 23. – С. 62-75.
14. **Рижова І. С.** Дизайн як фактор гармонізації відносин суспільства і особистості: методологічні засади : автореф. дис... д-ра філос. наук: 09.00.03 / І. С. Рижова / Ін-т вищ. освіти АПН України. – Київ, 2008. – 32 с.
15. **Рижова І. С.** Концепція розвитку дизайнерської творчості як специфічного способу самореалізації особистості і вільного освоєння світу / І. С. Рижова // Гуманітарний вісник Запорізької держ. інженерної акад. – 2013. – Вип. 55. – С. 219-234.
16. **Рижова І. С.** Становлення і розвиток дизайну як духовно-практичного феномена в інформаційно-культурному просторі / І. С. Рижова // Гуманіт. вісник Запорізької держ. інженерної акад. – 2009. – Вип. 36. – С. 211-224
17. **Рэнд П.** Дизайн : форма и хаос : монография / П. Рэнд. – М., 2013. – 244 с.
18. **Сбітнева Н. Ф.** Графічний дизайн України початку III тисячоліття: проблеми та перспективи розвитку / Н. Ф. Сбітнева // Вісник Харків. держ. акад. дизайну і миств. Мистецтвознавство. Архітектура. – 2011. – № 6. – С. 52-55.
19. **Свірко В. О.** Пріоритетні напрями розвитку національного дизайну / В. О. Свірко, А. Л. Рубцов // Теорія та практика дизайну. – 2012. – Вип. 1. – С. 160-164.
20. **У Львові від сьогодні триватиме виставка «Переосмислення : вчимося у природи»** / DailyLviv.com. Щоденний Львів – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dailylviv.com>
21. **Украинец запустил в Британии уникальный арт-проект.** – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://znaj.ua>
22. **BIONIC Hill. Innovation technopark.** – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bionic-hill.com>
23. **Reduce, Reuse, Recycle «Recycling Guideю** [Electronic Reverse]. – Access mode : www.recycling-guide.org.uk/rrr.html

References

1. **Zakon Ukrainy** «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1994. – № 13. – Ст. 64.
2. **Bondarchuk Yu. S.** Pryntsypy proektuvannia dytiachoho ihrovoho seredovyscha v zakladakh hromadskoho pryznachennia : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva : 17.00.07 / Bondarchuk Yuliia Serhiivna ; Kharkiv. derzh. akad. dyzainu i mystetstv. – Kharkiv, 2017. – 20 s.
3. **Briukhanova H. V.** Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z dyzainu drukovanoi produktsii v Ukraini (60-ti roky XX – pochatok XXI st.) : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Briukhanova Halyna Viacheslavivna ; Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. – Kyiv, 2016. – 22 s.
4. **ВАРТО.** – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://varto.org.ua>
5. **Вышиванка названа трендом літа за версією The New York Times** / HROMADSKHE. – 11.06.2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua>
6. **Vsemirnaja jenciklopedija: Filosofija** / Gl. nauchn. red. i sost. A. A. Gricanov. – М. : AST, 2001. – 1312 с.
7. **Danylenko V. Ya.** Dyvain Ukrainy u svitovomu konteksti khudozhno-proektnoi kultury : [monohrafiia] / V. Ya. Danylenko. – Kh. : KhDADM : Koloryt, 2005. – 243 s.
8. **Diachenko R. V.** Formuvannia dyzainu interieriv restorannykh zakladiv Ukrainy XX – pochatku XXI stolittia : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva : 17.00.07 / Diachenko Roksolana Viktorivna ; Kyiv. nats. un-t kultury i mystetstv. – Kyiv, 2016. – 20 s.
9. **Yvanova L. A.** Dyvain v reklame : [monohrafiia] / L. A. Yvanova, S. V. Kotlyk, S. V. Malych ; Odes. nats. akad. pyshchevykh tekhnolohiy. – Odessa : Astroprynt, 2016. – 266 s.
10. **Markuze H.** Odnomernyi chelovek : [monohrafiia] / H. Markuze. – М. : Refl-book, 1994. – 368 s.

11. *Noosfera* / Vykypedyia. Svobodnaia entsyklopedyia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <https://ru.wikipedia.org>
12. *Pushkarova K. K.* Materialoznavstvo dlia arhitektoziv ta dyzaineriv : [monohrafiia] / K. K. Pushkarova, M. O. Kochevykh. – K. : Lira-K, 2017. – 424 s.
13. *Ryzhova I. S.* Dyzaiv yak sotsialnyi fenomen v istorychnomu konteksti filosofskoho dyskursu / I. S. Ryzhova // Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. – 2005. – Vyp. 23. – S. 62-75.
14. *Ryzhova I. S.* Dyzaiv yak faktor harmonizatsii vidnosyn suspilstva i osobystosti: metodolohichni zasady : avtoref. dys... d-ra filosof. nauk: 09.00.03 / I. S. Ryzhova / In-t vyshch. osvity APN Ukrainy. – K., 2008. – 32 s.
15. *Ryzhova I. S.* Kontseptsiiia rozvytku dyzainerskoi tvorchosti yak spetsyfichnogo sposobu samorealizatsii osobystosti i vilnoho osvoinnia svitu / I. S. Ryzhova // Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. – 2013. – Vyp. 55. – S. 219-234.
16. *Ryzhova I. S.* Stanovlennia i rozvytok dyzainu yak dukhovno-praktychnoho fenomena v informatsiino-kulturnomu prostori / I. S. Ryzhova // Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. – 2009. – Vyp. 36. – S. 211-224
17. *Rjend P.* Dizajn: forma i haos : [monografija] / P. Rjend. – M., 2013. – 244 s.
18. *Svirko V. O.* Priorityetni napriamky rozvytku natsionalnoho dyzainu / V. O. Svirko, A. L. Rubtsov // Teoriia ta praktyka dyzainu. – 2012. – Vyp. 1. – S. 160-164.
19. *U Lvovi vidsohodni tryvatyme vystavka «Pereosmyslennia: vchymosia u pryrody»* / DailyLviv.com. Shchodennyi Lviv – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://dailylviv.com>
20. *BIONIC Hill.* Innovation technopark. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupa : <http://bionic-hill.com>
21. *Reduce, Reuse, Recycle «Recycling Guide»* [Electronic Reverse]. – Access mode : www.recycling-guide.org.uk/rrr.html.

РАЗВИТИЕ ДИЗАЙНА В УКРАИНЕ

Быстрякова Валентина Никодимовна, доцент кафедры рисунка и живописи;
Осадчая Алла Николаевна, старший преподаватель кафедры рисунка и живописи;
Гула Евгений Петрович, профессор кафедры рисунка и живописи,
Киевский национальный университет технологий и дизайна, г. Киев

Рассмотрены особенности современного состояния отечественного дизайна. Предложены определения дизайна в контексте обретения нового «ноосферного» значения. Проанализированы эволюционные пути развития украинского дизайна и его связь с искусством. Рассмотрена корреляция дизайна не только с культурными и художественными традициями, но и философией, экологией и другими областями общественного знания. При этом дизайн рассматривается и как мировой, и как национальный феномен. Дана характеристика новейшим проявлениям дизайна.

Ключевые слова: ноосфера, дизайн, экодизайн, экология, искусство, национальная культура, развитие дизайна в Украине, дизайн и глобализация.

DEVELOPMENT OF DESIGN IN UKRAINE

Bystryakova Valentina, associate professor of drawing and painting department;
Osadcha Alla, The senior teacher of drawing and painting department;
Hula Yevhen, professor of drawing and painting department
Kyiv National University of Technologies and Design (KNUTD), Kiev

In the article features of a modern condition of domestic design are considered. Design definitions are proposed in the context of acquiring a new «noospheric» value. The evolutionary ways of development of Ukrainian design and its connection with art are analyzed. The correlation of design not only with cultural and artistic traditions, but also with philosophy, ecology and other fields of social knowledge is considered. At the same time, design is viewed both as a global and as a national phenomenon. A characteristic of the latest manifestations of design is given.

Key words: noosphere, design, eco-design, ecology, art, national culture, development of design in Ukraine, design and globalization.

UDC 7.038.6(477)

DEVELOPMENT OF DESIGN IN UKRAINE

Bystryakova Valentina, associate professor of drawing and painting department;
Osadcha Alla, The senior teacher of drawing and painting department;
Hula Yevhen, professor of drawing and painting department
Kyiv National University of Technologies and Design (KNUTD), Kiev

The aim of this paper consists in investigating the current state of design in Ukraine, and also analyzing evolutionary ways of development of the Ukrainian design and its connection with art.

Research methodology. Major publications and monographs on the subject have been reviewed. Correlation of design not only with cultural and art traditions, but also philosophy, ecology and other areas of public knowledge is

considered. At the same time the design is considered both as universal and as a national phenomenon. The characteristic is given to the newest manifestations of design.

Results. It has been found that Art activity of domestic artists, architects includes a separate kind of activity which is directed to creation of unusual «author's» objects which carry to works of art, but masters at the same time use receptions of «indirect design». That is, decorative effect of such object can be transformed, unlike purely functional objects which are created by professional designers. For this reason noosphere approach adjusts the designer on constructive and art thinking: objects can be improved and changed technically, keeping stable appearance. And it is a necessary condition for entry of objects into world culture as new Basic Elements. So, evolution of social and esthetic norms served as the reason of the movement of world design, including Ukrainian, towards an estheticism when both the conceptual, and symbolical component, a ratio of a measure of things and a measure of the person is analyzed. Thus, we understand as «art» today a certain activity which is directed to creation of esthetic and expressive forms. What was connection of art and design earlier got conditional characteristics, and it became possible thanks to noosphere approach.

Novelty. Novelty of a research consists in systematization and synthesis of information on features of development of design in Ukraine for the last 25 years in various spheres of art.

The practical significance. Ukrainian educators and art critics can consider information which is contained in this article useful to develop new strategy of training in bases of design of students non specialists.

Key words: noosphere, design, eco-design, ecology, art, national culture, development of design in Ukraine, design and globalization.

Надійшла до редакції 12.11.2016 р.

УДК 78:159.9

ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ В МИСТЕЦТВІ ЯК ФЕНОМЕН ОСВОЄННЯ СВІДОМІСТЮ ЛЮДИНИ НАВКОЛИШНЬОЇ ДІЙНОСТІ

Соловійов Віктор Алмабайович, кандидат педагогічних наук, професор кафедри музичного мистецтва, Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв, м. Миколаїв
victorsoloviov@gmail.com

Стаття присвячена історичному процесу еволюції і теоретичному осмісленню поняття «художній образ», що бере початок в античній естетикі і на сьогодні залишається невичерпною. Визначені основні напрями різних теорій і епох, присвячених цій науковій проблемі. Проаналізовано розвиток теорії художнього образу в західній і вітчизняній естетиці; проаналізовані провідні наукові напрями, що вплинули на розвиток і осмислення теорії образу з початку ХХ ст., а саме – психоаналіз, феноменологічна школа, семіотика. Аналізується поняття «художній образ», визначаються градації виразності образу, розкриваються істотні особливості його сприйняття.

Ключові слова: художній образ, мистецтво, специфіка художнього образу, функції художнього образу.

Постановка проблеми. Проблема природи, структури і функціонування художнього образу – ключова проблема естетики. З погляду теорії пізнання, художній образ – різновид образу взагалі, що є результатом освоєння свідомістю людини навколишньої дійсності. Будь-який образ – це зовнішній світ, що потрапив у «фокус» свідомості, став її подразником, інтеріоризований нею, тобто перетворений у факт свідомості, ідеальну форму її змісту. Поза образами немає ні відображення дійсності, ні уяви, ні пізнання, ні творчості. У гносеологічному полі образ – основний і найбільший за обсягом феномен. Проблема художнього образу і на сьогоднішній день залишається актуальною, що і стало підставою для вибору зазначеної теми.

Аналіз та стан дослідження проблематики. Історичній долі художнього образу, еволюції його сприйняття присвячені, зокрема, фундаментальні роботи Г.Гачева, К.Горанова. Розглядається це питання й у роботах Д.Лихачова, М.Бахтіна, Е.Ауербаха, О.Лосева, О.Фрейденберга і ін. Однак проблема художнього образу і на сьогодні залишається невичерпною.

Мета статті – зробити певний внесок у дослідженні цієї важливої для мистецтва проблеми.

Виклад результатів дослідження. Художній образ – це образ від мистецтва, що створюється автором художнього твору з метою найбільш повно розкрити описуване явище дійсності. «Через мистецтво виникає те, форми чого знаходяться в душі», – сказав Аристотель у своїй знаменитій праці «Про душу» [1; 24]. Відповідно до Аристотеля, «мистецтво частиною завершує те, чого природа не в змозі зробити, частиною наслідує її» [2; 7]. Форми мистецтва – це наслідування (мімесис) формам буття як природним, так і штучним, це наслідування тому, що відбувається в реальному житті. Незважаючи на те, що Аристотель назвав мистецтво наслідуванням, він обмовився, що художник вільний вибирати предмети, засоби і способи наслідування. Тобто залишив великий простір і для художньої діяльності. Ним згадуються образотворчі мистецтва, поезія і музика, але аналізується лише поезія.